

cavatina

a revista da
asociación galega
da lírica
teresa berganza

O Are More rinde homenaxe a Teresa Berganza.

Recitais de Berganza, Larmore e Podles

Ópera Barroca no III Festival Are More de Vigo

Garrido estrea e grava *La virtù degli strali d'Amore* de Cavalli

III Festival de Zarzuela de Santiago

Opereta e zarzuela con Casariego, Cantarero, De la Merced...

Entrevista

Matthias Goerne, o lied como vocación

cavatina

nº14 / outubro-decembro 2002

Edita

ASOCIACIÓN GALEGA DA LÍRICA TERESA BERGANZA
RÚA DA RAIÑA, 4 - 2º
15705 SANTIAGO DE COMPOSTELA
TEL. E FAX: 981 58 16 52

A Asociación Galega da Lírica Teresa Berganza é unha entidade sen ánimo de lucro que ten como obxectivo o fomento e a promoción en Galicia da atención á arte lírica e demais manifestacións musicais.

Director

JOSÉ VÍCTOR CAROU FERNÁNDEZ

Director adxunto

DANIEL ÁLVAREZ VÁZQUEZ

Xefe de redacción

BEATRIZ PADÍN ROMERO

Consello de redacción

DANIEL ÁLVAREZ VÁZQUEZ
JOSÉ VÍCTOR CAROU FERNÁNDEZ
JAVIER GARCÍA CASTELO
RODOLFO PORTO VARELA

Publicidade e relacións externas

BEATRIZ PADÍN ROMERO

Asesoramento lingüístico

DEPARTAMENTO DE LINGUA GALEGA
DO CONCELLO DE SANTIAGO

Deseño e maquetación

BEATRIZ PADÍN ROMERO

Imprime

COGRAF

Colaboran neste número

TERESA ADRÁN VALCARCE
DANIEL ÁLVAREZ VÁZQUEZ
JOSÉ VÍCTOR CAROU FERNÁNDEZ
RAMÓN GARCÍA BALADO
JAVIER GARCÍA CASTELO
CECILIA LAVILLA BERGANZA
JESÚS JULIÁN PÉREZ
JOSÉ MANUEL VÁZQUEZ CRUZADO
ENRIQUE VALES
MIGUEL VIU PEREIRA
CÉSAR WÖNENBURGER

As opinións dos artigos firmados son exclusivas dos seus autores e non constitúen opinión oficial da revista. O consello de redacción respecta a liberdade de expresión dos seus colaboradores

D.L.

C-1476-98

PORTADA: Teresa Berganza

Subvencionado por:

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE EDUCACIÓN
E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA
Dirección Xeral de Política Lingüística

ÍNDICE

- ACTUALIDADE 5 SANTIAGO** – BARROCO E PIANO: PAUL GOODWIN E ROSA TORRES-PARDO A REAL FILHARMONÍA E A INTEGRAL DAS SINFONÍAS DE BEETHOVEN
- 6 VIGO** – III FESTIVAL ARE MORE: RECITAIS DE BERGANZA, LARMORE E PODLES GARRIDO ESTREA E GRAVA *LA VIRTÙ DEGLI STRALI D'AMORE* DE CAVALLI
- 7 PONTEVEDRA** – OUTONO LÍRICO: IBARRA, DE LA MERCED E PARDO
- 8 A CORUÑA** – V. PABLO E LÓPEZ COBOS NO ARRANQUE DE TEMPADA DA OSG O PIANO DE LISZT E BEETHOVEN DA MAN DE NÉBOLSIN E SOKOLOV
- 9 50º FEST. DE ÓPERA DA CORUÑA:** *ESPAÑA EN CLAVE LÍRICA*

A VOZ HUMANA 12 TERESA BERGANZA: A ARTE AUTÉNTICA E XENEROSA

ASOCIACIÓN 14 II FESTIVAL DE ZARZUELA DE SANTIAGO
ZARZUELA E OPERETA CON CASARIEGO, CANTARERO, CARBÓ, DE LA MERCED...

ENTREVISTA 18 MATTHIAS GOERNE, O LIED COMO VOCACIÓN: "SEMPRE EXISTIRÁ UN PÚBLICO PARA O LIED, ESPECIALIZADO, SENSIBLE E ENTUSIASTA"

CITA COA ÓPERA 20 A ÓPERA BARROCA SEGUNDO CAVALLI: CARACTERIZACIÓN DRAMÁTICA, MELODÍA E BELCANTO EN VENECIA

CITA COA ZARZUELA 21 INTRIGAS EN LAVAPIÉS

NA ESCENA CON... 22 MARIA CALLAS, VINTECINCO ANOS NA MEMORIA

26 INÉS RIVADENEIRA: NOBREZA FEITA ARTE

TEATROS DO MUNDO 27 SEMPER OPER (DRESDE)

PARA ESCOITAR, PARA LER 28

AXENDA / BUTACA RESERVADA A... 30 MARK PADMORE

OCORREU HAI...

100 ANOS

ESTREA DE ADRIANA LECOUVREUR

Ópera de
Francesco Cilea
(1866-1950)

Teatro Lírico (Milán)
6 de novembro de 1902

Adriana Lecouvreur, paixón verista tiznada de romanticismo en horas traspostas por un libreto de realidades imposibles. Certo no seu verismo, Cilea sabe como sacar partido ó que poida quedar de belcantismos, sabendo aproveitar en arias que despois saltarán ás salas de concerto como pezas independentes de magníficos resultados; vexamos sen máis a Adriana, a diva da *Comédie Française* no seu arrebatado sublime: "Io son l'umile ancella". Unha trama suculenta por enresada, tal e como mandan os cananos, perde a cabeza por asuntos políticos que tanto gustaban entre reinos de vella estirpe e confabulacións políticas. Sempre as eternas convulsións

que marcaron a Europa que arrombará monarquías obsoletas. Pero o que importa é que prime o divismo entre tanto mobiliario proclive ós grandes fastos. Será o outro verismo, que nada gardará en común co de faca e alpargata. Subirá a escena cun libreto de Arturo Colautti, que saberá servirse ó seu gusto dun orixinal do dramaturgo Eugène Scribe e de Gabriel Jean Baptiste Ernest Wilfrid Legrouvé, e o fará no Teatro Lírico milanés un 6 de novembro de 1902, para chegar ó barcelonés Liceo pouco despois, en maio de 1903. Tardou en facer cartel, pero consagrouse pola vontade e o señorío da Tebaldi.

RAMÓN G. BALADO

Inés Rivadeneira

Nobreza feita arte

JULIÁN JESÚS PÉREZ

Escribir sobre Inés Rivadeneira é reflexión sobre a historia da interpretación lírica en España nos anos centrais do século XX. Ela desenvolveu a súa carreira como cantante profesional dende 1951 ata 1973. En 1979 fíxose cargo dunha cátedra (obtida un ano antes) na Escola Superior de Canto de Madrid. Despois de actuar no Royal Albert Hall de Londres cantando *La vida breve* de Falla e tras unha intensa actividade por Europa e o norte de África (concertos, gravacións, representacións de ópera e zarzuela), decidiu interromper a súa traxectoria interpretativa, en parte polo escaso interese humano que ofrece ese mundo, para consagrarse á formación de futuros cantantes. Dende a súa xubilación en 1994, acompañada dunha cálida homenaxe, a súa casa foi un continuo fluír de alumnos e alumnas; dúcias de cantantes, actores e actrices, embaixadores, azafatas... pasaron polas súas mans. Constantemente recibe mostras dun cariño ben merecido. Ela sabe sempre ocupar o seu lugar como docente: estimula ó alumno, ten moi claro o que lle pode pedir a cada un e é moi tolerante, pero non admite unha actitude de "divo". O seu exemplo é unha lección constante que contribúe a mellorar a condición humana. As miñas primeiras novas sobre Inés Rivadeneira viñeron por dúas vías: as gravacións de zarzuela coas que sempre gocei dende a miña nenez e os comentarios sempre eloxiosos dos meus pais, que a viran cantando *Doña Francisquita* con Alfredo Kraus na antiga Praza de Touros da Coruña, así como da miña primeira profesora de música e curmá de Inés, María Moscoso. Inés viña á Coruña nos veráns e eu, sendo un neno, pensaba: "Gustaríame coñecer a Inés Rivadeneira porque a escoito nos discos". Nunca me atrevín a decírllo a dona Maruxa (así a chamaba eu). Andando o tempo, e gracias a Elisa

Moscoso (curmá de Inés), mestra do Conservatorio da Coruña e miña tamén, tiveron a leda oportunidade non só de coñecerla, senón de gozar personalmente das súas ensinanzas e aprender da súa calidade como persoa. Inés Rivadeneira naceu en Lugo en 1928 e viviu en Valladolid dende os dous anos ata os dezaotoito, idade na que saíu cara a Madrid, cunha bolsa da Deputación daquela cidade, para estudar no Conservatorio Superior da

capital de España. Os seus primeiros contactos coa voz tiveron lugar gracias ás cancións populares de Galicia que lle ensinara o seu pai. O ter pertencido ó coro das Dominicás de San Pablo (Valladolid), dirixido por Heraclio García Sánchez, propiciou que nacesse nela a afección polo canto; precisamente foi don Heraclio quen lle deu as súas primeiras leccións. Contaba vintetrés anos cando ofreceu ó público vallisoletano o seu primeiro recital, aínda como cantante non profesional. Todo un reto, xa que se presentou con

páxinas de autores como Verdi, Giordano, Bizet, Donizetti e Toldrá. A crítica de prensa foi eloxiosa con Inés ó dicir "voz pastosa, de gran sonoridade e preciosa de cor en todos os rexistros". Creo sinceramente que un dos aspectos que mellor poden revelar o valor dun cantante é precisamente este último, a homoxeneidade tímbrica na totalidade da súa tesitura que Inés posuía xa no seu debut. Seguro que aquel concerto mereceu ser gravado e editado en disco. Non é de estrañar que nese mesmo ano 1951 obtivese o Premio Fin de Carreira e o "Lucrecia Arana", á sazón extraordinario do Conservatorio de Madrid. Inés Rivadeneira iniciará unha carreira profesional marcada de éxitos artísticos, o que a levará, seis anos máis tarde (1957), a alzarse co Premio Nacional de Interpretación Lírica. Non sei se se sería casualidade, pero as súas dúas profesoras de Madrid estaban vinculadas a Galicia: Lola Rodríguez Aragón, fundadora da Escola Superior de Canto e promotora do Coro Nacional de España, recibira clases de Bibiana Pérez na súa adolescencia, cando vivía na Coruña, e Ángeles Ottein, irmá da ilustre soprano compostelá Ofelia Nieto e importante soprano da que nos quedan algunhas gravacións, realizou unha importante carreira como cantante.

O director do Real Conservatorio de Música, Jesús Guridi, convencido da súa valía, brindoulle apoio ó recomendarla na Fundación Juan March para a concesión dunha bolsa. Así puido estudar na Academia de Música e Artes Interpretativas de Viena con Erik Werba, mestre minucioso e coñecedor da súa propia potencialidade como pedagogo. Tamén Werba suxerira a valía profesional da nosa protagonista cando rematou o seu período de estudo na capital austríaca, onde traballa-

ran os difíciles xéneros do Lied (o que Kraus chamaba "o canto no seu estado máis puro") e o Oratorio. A formación vienesa proporcionoulle unha versatilidade moito maior do que se coñece en España a partir das súas gravacións e representacións de ópera e zarzuela. Facendo un repaso pola súa carreira artística, debemos resaltar, en primeiro lugar, as estreas absolutas de obras como *Don Perimplín* de Rieti, con texto de García Lorca, en París (Teatro dos Campos Elíseos, 1951); *Soledad* de J. Manén no Liceo de Barcelona (1952) e *El hijo fingido* de Rodrigo no Teatro da Zarzuela (Madrid, 1964). Como anécdota simpática, podemos contar que Inés saudaba ó mestre Rodrigo pola rúa entoando a primeira frase do seu personaxe, Dona Bárbara, na canción "Vivo, y es mucho deciros, junto a la Plaza Mayor". O mestre alegrábase moito de oíla. Á parte dos grandes compositores xermánicos, Inés Rivadeneira cultivou nos seus recitais autores españois como C. Halftter, García Abril, Falla e Toldrá. Dentro do repertorio relixioso, cantou

obras capitais de Bach, Händel, Mozart, Rossini e Verdi.

Convén valorar a importancia que concedeu, na elección do seu repertorio, á música española. Ademais dunha gran cantidade de zarzuelas representadas e gravadas –entre as que cabe resaltar *Doña Francisquita*, *Las Golondrinas*, *Pan y Toros* e a "tetraloxía castiza" *La Verbena de La Paloma*, *La Gran Vía*, *Agua, azucarillos y aguardiente* e *La Revoltosa*–, son destacables as súas gravacións e concertos dedicados a obras como *Pepita Jiménez* de Albéniz, *Goyescas* de Granados, *El amor brujo* (tres versións) e *La vida breve* de Falla, entre outras. Precisamente o rexistro desta última, baixo a dirección de Frühbeck de Burgos, recibiu o Premio do Disco en París en 1967. Polo que respecta ás súas representacións operísticas, Inés compartiu cartel con cantantes de primeira fila, como Victoria de los Ángeles, Montserrat Caballé, Alfredo Kraus, Richard Tucker, Carlo Bergonzi, Piero Cappuccilli e Paolo Washington, por mencionar algúns.

Especial relevancia tivo o seu papel como protagonista da ópera *Carmen* no Liceo de Barcelona, coliseo que tamén recibiu a súa recreación de Ulrica na verdiana *Un ballo in maschera*.

Entre os directores, Inés Rivadeneira garda un especial recordo do mestre Ataúlfo Argenta. Extraio algúns fragmentos dun escrito seu con data do 6 de maio de 1997 que serve de mostra de respecto e cariño cara a el: "*Da calidade artística de Ataúlfo Argenta non podo dicir senón o que é público e notorio: que foi un dos directores de orquestra máis importantes e prestixiosos do mundo (...) Se a súa calidade artística foi grande, aínda se vía superada pola súa calidade humana. Era un home afable, bondadoso e paciente... Era un mestre colaborador e solidario (...) Gardo un imborrable recordo de Ataúlfo Argenta e por iso está sempre sobre o meu piano, a carón da miña nai, do meu marido e do meu fillo, o seu afillado. Fronte a eles paso a maior parte das horas da miña vida*".

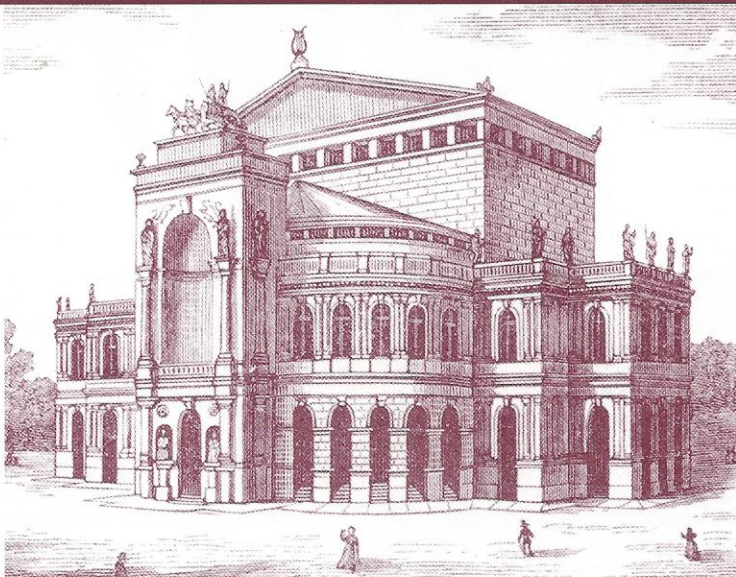
Vaia o meu sincero aplauso para Inés Rivadeneira: mezzosoprano, mestra de canto e persoa.

TEATROS DO MUNDO

O Teatro de Ópera do Estado Saxón (Sächsische Staatsoper) é máis coñecido polo nome do arquitecto que o proxectou, Gottfried Semper (1803-1879), circunstancia pouco corrente, xa que tan só a Ópera Garnier en París coincide coa Semper Oper na súa decidida homenaxe ó autor do edificio.

Foi Gottfried Semper un arquitecto de prestixio, mestre da Academia de Dresde con só trinta e un anos, e gran defensor do papel da policromía, a ornamentación e as texturas na Arquitectura. O seu pensamento influíu probablemente nas ideas do seu amigo Richard Wagner acerca da "Arte Total" e o desenvolvemento dun novo teatro do futuro.

O que hoxe pode admirarse na Theaterplatz de Dresde é en realidade o segundo teatro realizado por Semper. O primeiro deles, construído en 1841 segundo o tipo de ferradura dos teatros italiáns, posuía unhas ele-

gantes formas redondeadas e unha composición clásica e equilibrada que o levou a ser considerado o teatro máis fermoso da época, e serviu para elevar a reputación como centro artístico da cidade que fora o berce da Ópera Alemana de Carl Maria von Weber. Este teatro, que foi escenario das estreas wagnerianas de *Rienzi*, *O holandés errante* e *Tannhäuser* entre 1842 e 1845, acabou sendo destruído por un incendio en 1869. Nove anos despois, o 2 de febreiro de 1878, rei-

SEMPER OPER, DRESDE

naugurouse de acordo cun novo proxecto de Semper, esta vez cun estilo ecléctico máis grandilocuente. O novo teatro continuou a tradición operística do anterior, pois nel estreáronse entre 1901 e 1938 nove das quince óperas de Richard Strauss, ata que foi destruído por un bombardeo aliado na noite do 13 ó 14 de febreiro de 1945.

En 1977 comezou a súa reconstrución de acordo co orixinal, aínda que reducindo o seu aforo inicial de 1800 a 1323 espectadores. O teatro foi reinaugurado o 13 de febreiro de 1985 coa ópera *O cazador furtivo* de Weber, que fora a última ópera representada no teatro antes da súa destrución sufrida anos antes. A última desgracia sufrida polo teatro foi a inundación de agosto do 2002, que obrigou a pechar de novo as súas portas; agardamos que por pouco tempo.

JAVIER
GARCÍA CASTELO